

سیهرغرب، گروه شهر – طاهره ترابی مهوش؛ در گفت‌وگو با استاد برنامه‌ریزی شهری مشخص شد؛ ایام نوروز فرصتی برای محک زدن کارایی مدیریت شهری در ابعاد مختلف زیست شهری است.

مدیریت شهری فرآیند برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل منابع و فعالیت‌های مرتبط با شهرها به‌منظور بهبود کیفیت زندگی شهروندان، توسعه پایدار، و ایجاد محیطی کارآمد و منظم است. این مفهوم شامل طیف گسترده‌ای از وظایف و فعالیت‌ها است که توسط نهاده‌ها و سازمان‌های مختلف، ازجمله شهرداری‌ها و شورای شهر دنبال می‌شود، در آستانه نوروز انجام این وظایف بروز و ظهور بیشتری دارد به نحوی که در بخش‌های مختلف معنا و مفهوم متفاوت پیدا می‌کند به طوری که با حضور گردشگران و فرا رسیدن سال نوع انتظار می‌رود شهر در بخش‌های مختلف مدیریت نیز جامه نو بر تن کرده و به استقبال بهار برود.

بر این اساس با توجه به اهمیت موضوع برآن شدیم تا درخصوص وظایف مدیریت شهری در آستانه نوروز، با سعید امانپور؛ استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز گفت‌وگویی ترتیب دهیم که در ادامه می‌خوانید:

■ **از وظایف مدیریت شهری در آستانه نوروز در حوزه زیباسازی و مبلمان شهری تعریف می‌شود، شهرداری‌ها چه اقداماتی می‌توانند برای زیباسازی شهر و ایجاد فضای متناسب با نوروز انجام دهند؟ نقش نورپردازی المان‌های نوروزی و آذین‌بندی را در ایجاد حس نشاط عمومی چطور ارزیابی می‌کنید؟**

اگر فضاهای عمومی نورپردازی مناسبی داشته باشند، باعث ماندگاری جمعیت بیشتری برای ساعات طولانی‌تر می‌شوند؛ مثلاً دو فضای عمومی را در نظر بگیرید که یکی نورپردازی بهتری داشته و دیگری کمتر، با این تفاسیر فضایی که نورپردازی بهتری دارد، ماندگاری جمعیت برای ساعات طولانی‌تر را به خود خواهد دید، از طرفی در تمام مباحث برنامه‌ریزی شهری، نقش نورپردازی از این لحاظ که جذابیت ایجاد کرده و منطبق با یکی از مدل‌های شهرسازی به‌عنوان ایجاد امنیت همخوانی دارد، از اهمیت بالایی برخوردار است.

اهمیت مسئله بدان جهت است که در داخل شهرها، جرم‌هایی اتفاق می‌افتد که از دید پنهان هستند، مثلاً در کوچه‌های تنگ و تاریک که دید ندارند و یا در شب‌ها، هر جایی از شهر که روشنایی لازم را نداشته باشد، جرم بیشتر اتفاق می‌افتد، پس نورپردازی در فضاهای عمومی هم از جنبه زیبایی و هم از جنبه کاهش جرم، باعث می‌شود که بازدیدکننده‌ها برای ساعت‌های طولانی‌تری در مکان بمانند.

در ایامی که شلوغی در شهر بیشتر است و مردم گردش بیشتری در شهرها دارند، مدیریت شهری باید کارهایی انجام دهد، نخست اینکه دست به اقداماتی (کارهای عمرانی) نزد که باعث ایجاد خلل در تردد شود، اما متأسفانه گاهی شاهد آن هستیم که شهرداری مشغول به حفاری و خاک‌برداری شده و یا یک کار عمرانی را شروع می‌کند، این رویکرد باعث ایجاد مشکل در تردد شهروندان در این ایام خواهد شد.

از طرفی نظافت شهر در این روزها اهمیت بسزایی دارد؛ بنابراین شهرداری‌ها و مدیریت شهری می‌بایست هرچه بیشتر به مسئله نظافت شهری بپردازند.

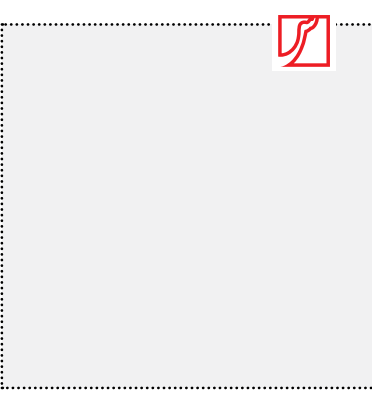
از سوی دیگر در بعد زیباسازی نیز هرچه تنوع رنگ‌ها و نورپردازی‌ها در نوروز بیشتر باشد و در عین حال در ورودی‌های شهر از المان‌های خوش‌آمدگویی استفاده شود، تأثیر بسیاری در ایجاد فضای مناسب شهری برای شهروندان و مسافران خواهد داشت.

مخلص کلام اینکه، در روزهای پرتراфик و پرترده، هر آنچه که مانع تردد شده یا گره ترافيکی ایجاد می‌کند، باید ممنوع شود و هر آنچه که به

جذابیت‌های شهر می‌افزاید را مد نظر قرار داد؛ مثل نظافت کردن، جمع‌آوری نخاله‌ها، رفع سد معبرها و غیره که نقطه قوت برای شهر بوده و شهروندان نیز از این اقدامات یقیناً استقبال می‌کنند.

■ **اشاره کردید به المان‌های نوروزی، آیا امروز در ساخت و طراحی آن‌ها به هویت بومی و فرهنگ شهرها توجه می‌شود؟ توجه به این امر تا چه حد از اهمیت برخوردار است؟**

نکته بسیار مهمی را مطرح کردید، یکی از مباحث مهم در شهرسازی، ارتباط المان‌ها با هویت شهری هست، اگر المان‌ها با هویت شهری؛ با فرهنگ، سنت و رسم و رسوم محلی همخوانی نداشته باشند، طبیعتاً مردم هم در حفظ و نگهداری آن‌ها مشارکتی نمی‌کنند. چراکه مشارکت دارای ابعاد مختلفی است؛ مشارکت فکری، مشارکت مالی، مشارکت پدی و در نهایت مشارکت عمومی؛ بنابراین وقتی که یک المان شهری با هویت همخوانی نداشته باشد مشکل‌ساز خواهد بود.



یکی از مثال‌های آن وقتی است که رنگ‌های به‌کار رفته در المان، با فرهنگ آن شهر هماهنگ نباشد؛ برای نمونه می‌توان به استان خوزستان و شهرهای آن اشاره کرد زیرا در شهرهای این استان مردم به رنگ قرمز بیشتر علاقه‌مند هستند، پس در المان‌های شهری از این رنگ بیشتر استقبال خواهد شد.

نکته حائز اهمیت اینکه متأسفانه یکی از مشکلات شهری ما این است که در شهرها به لحاظ بصری به‌ویژه در ساختن المان‌ها، کپی‌برداری می‌شود مثلاً طرحی که در مشهد اجرا شده را تبریز، اهواز و همدان هم اجرا می‌کنند. موضوع بعدی تنوع‌بخشی به ساختار بصری شهر است که در این زمینه در شهرها باید به هویت محلی توجه و تنوع لازم در نظر گرفته شود؛ اما متأسفانه چون در شهرهای ما مشاوران شهری اغلب از بومی‌های منطقه انتخاب نمی‌شوند، المان‌ها و رنگ‌هایی را پیشنهاد می‌دهند که هیچ سنخیتی با فرهنگ و هویت آن شهر خاص ندارد. این موضوع باعث می‌شود که بازخورد مردم نسبت به این المان‌ها سرد بوده و استقبال چندانی نشود، در حالی که اگر به روحیه، فرهنگ و سنت‌های محلی توجه می‌شد، می‌توانستیم استقبال مردم را جلب و تنوع ایجاد کرده و مشارکت عمومی را در حفظ و نگهداری این المان‌ها را افزایش دهیم.

■ **آیا امروز در شهرهای ما برای آذین‌بندی و زیباسازی شهر از مشارکت مردم استفاده می‌شود؟ آیا شاهد تشویق مردم در این عرصه هستیم؟**

متأسفانه خیر، مراسمات و آذین‌بندی‌های ما به‌صورت کلیشه‌ای و اداری شده‌اند و کمتر از مشارکت مردم استفاده می‌شود. این موضوع در مسائل شهری به‌عنوان یک معضل مطرح است، زیرا بهترین شهرهای دنیا با مشارکت مردم اداره می‌شوند؛ اما در ایران، مدیران و شهرداری‌ها خودشان اقدام می‌کنند و کمتر سراغ مردم می‌روند. در مناسبت‌های ملی مذهبی، المان‌ها و تزئینات به‌صورت تکراری استفاده می‌شوند

و گاهی حتی آن‌ها را انبار می‌کنند تا سال بعد دوباره استفاده کنند؛ البته از نظر اقتصادی این کار پسندیده است، اما از نظر جلب مشارکت مردم، وضعیت مطلوبی نداریم.

■ **بعد مهم در حوزه مدیریت شهری، به‌ویژه در آستانه نوروز، حوزه حمل‌ونقل و ترافيک شهری است، با توجه به افزایش سفرهای نوروزی، مدیریت ترافيک، برای کاهش ترافيک و تسهیل تردد شهروندان و مسافران چه تدابیری باید اتخاذ کند؟ شهرداری‌ها برای حل معضل پارکینگ در مراکز پرترده چه برنامه‌هایی باید داشته باشند؟**

این موضوعات جزو مسائل بلندمدت هستند؛ مثلاً ما باید در اطراف مرکز شهر پارکینگ‌های عمومی ایجاد کنیم تا از ورود وسایل نقلیه شخصی به محدوده مرکزی جلوگیری شود، اگر شما یک دایره یا بیضی را در محدوده مرکزی شهر تصور کنید، وسایل نقلیه شخصی نباید وارد این حریم شوند، مگر برای موارد ضروری مثل باراندازی، بارگیری یا جابجایی بیمار؛ بنابراین اگر در اطراف این محدوده پارکینگ‌های عمومی وجود داشته باشد، مردم دیگر ساعت‌ها در ترافيک منتظر نمی‌مانند. ایجاد پارکینگ‌های عمومی

یک برنامه بلندمدت است که شهرداری‌ها باید در اولویت کار خود قرار دهند.

با این وجود برای نوروز، می‌توان از ظرفیت‌های دیگری هم استفاده کرد. مثلاً حیاط مدارس را می‌توان به‌عنوان پارکینگ موقت اختصاص داد، به‌ویژه مدرسی که حیاط‌های بزرگ دارند؛ همچنین، زمین‌های بدون استفاده در مناطق پرترده را می‌توان برای پارکینگ موقت آماده کرد و اگر در این زمین‌ها نخاله یا مانعی وجود دارد، شهرداری می‌تواند آن‌ها را پاکسازی و برای پارکینگ آماده کند.

علاوه بر این، در ایام نوروز شهرداری‌ها باید از ساخت‌وسازهایی که باعث ایجاد ترافيک می‌شوند، جلوگیری و این پروژه‌ها را متوقف کنند. در مورد حمل‌ونقل عمومی نیز باید بگویم این نیز یک برنامه بلندمدت است چراکه شهروندان زمانی از آن استفاده می‌کنند که مزایای آن بر معایبش بچربد. بدهان معنا که اگر وسایل نقلیه شخصی شرایط بهتری مانند سوخت ارزان، آسایش و دسترسی آسان فراهم کنند، مردم ترجیح می‌دهند از وسایل شخصی بهره ببرند اما اگر حمل‌ونقل عمومی دارای محیط زیست این کار را ایستگاه‌های مناسب و خدمات باکیفیت باشد، مردم به سمت آن جذب می‌شوند.

در اروپا، قیمت سوخت آنقدر گران است که افراد تمایل ندارند از وسیله نقلیه شخصی استفاده کنند، حتی اگر وسیله‌شان مدرن، به‌روز، شیک و مرتب باشد. هزینه‌های پارکینگ نیز بسیار بالاست؛ اینکه برخی‌ها می‌گویند آن‌ها تنها به خاطر لودسازی برای محیط زیست این کار را می‌کنند، درست نیست؛ شاید سطح آگاهی‌شان از ما بالاتر باشد، اما در بسیاری از موارد، این هزینه‌های تحمیلی در پی استفاده از خودروی شخصی است که آن‌ها را مجبور به محدود کردن استفاده از وسایل نقلیه شخصی می‌کند.

البته در مورد وسایل نقلیه عمومی، سرعت، تکان‌های ناگهانی هنگام حرکت یا ترمزگیری و فرسودگی وسایل نقلیه عمومی ممکن است مسافران را اذیت کند. همچنین، پرستیز وسیله نقلیه عمومی نیز بسیار مهم است به طوری که اگر وسایل نقلیه عمومی فرسوده و نامناسب باشند، شهروندان تمایلی به استفاده از آن‌ها نخواهند داشت؛ بنابراین، مباحث برودت، گرمایش، زمان حرکت، قیمت‌ها و امنیت وسایل نقلیه عمومی بسیار مهم است و از طرفی اگر مسافران احساس ناامنی کنند، مثلاً درگیری‌های لفظی یا فیزیکی بین مسافران یا بین مسافر و راننده، باعث می‌شود ترجیح دهند از وسیله نقلیه شخصی استفاده کنند.

بنابراین، بهبود حمل‌ونقل عمومی یک برنامه کوتاه‌مدت نیست و نیاز به برنامه‌ریزی بلندمدت

شهر

محک زدن مدیریت شهری در ایام نوروز

آماده‌سازی شهر فقط به آذین بستن والمان‌های تکراری نیست



دارد؛ اما شهرداری‌ها می‌توانند برای ایام عید ناوگان خود را تجهیز کرده و حتی از ناوگان خصوصی نیز بهره ببرند تا تردد شهروندان تسهیل شود.

علاوه بر این در مورد برنامه‌های ویژه شهرداری برای جمع‌آوری زباله و نظافت شهری در ایام پایانی سال، باید ظرفیت خدمات‌رسانی خود را افزایش دهند، به‌ویژه در مناطق پرترده. همچنین، باید اقدامات لازم برای جلوگیری از تخلیه زباله‌های غیرمجاز ساختمانی در سطح شهر انجام شود.

البته در این زمینه یک شعار وجود دارد که می‌گوید «هر شهروند یک شهردار»، به این معنا که شهروندان باید آنقدر احساس تعلق خاطر به شهر داشته باشند که نسبت به رهاسازی زباله در سطح شهر حساسیت نشان دهند، بنابراین برای رسیدن به این هدف، باید فرهنگ شهروندی را تقویت کنیم، برنامه‌های تبلیغاتی مناسب می‌توانند در این زمینه بسیار مؤثر باشند.

مثلاً من خودم پیشنهاد داده‌ام که صدا و سیما قبل از پخش اخبار سراسری یا محلی، دقایقی را به فعالیت‌های شهری اختصاص دهد و شهروندان را به مشارکت در نظافت شهر و رعایت قوانین مربوطه تشویق کند؛ بنابراین، اگر فرهنگ شهروندی تقویت شود و شهروندان نسبت به عدم رهاسازی زباله‌ها حساس باشند، می‌تواند کمک بزرگی برای مدیریت شهری باشد.

البته در خصوص برنامه بلندمدت شهرداری‌ها

و مدیریت شهری باید این موضوع را در نظر بگیرند

که تفکیک زباله باید از مبدأ یعنی از خانه‌ها آغاز

شود و شهروندان زباله‌ها را تفکیک کنند و در هر

کوچه سطل‌های مخصوص برای انواع زباله‌ها

قرار دهند، این اقدام می‌تواند به بهبود وضعیت

نظافت شهر کمک کند.

از سوی دیگر ناگفته پیداست که نظافت

شهر جزو وظایف اصلی شهرداری‌ها است و باید

به‌صورت روزانه انجام شود. به‌ویژه در مناطقی که

پرترده هستند، مانند برخی محله‌های معروف

در عید نوروز بسیار شلوغ می‌شوند؛ مثلاً در اهواز،

محله‌ای وجود دارد که غذاهای محلی مانند

فلافل فروخته می‌شود و در نوروز بسیار پرترده

و پرپرازدید است؛ بنابراین، شهرداری باید در این

در نتیجه، در مناطق پرترده، شهرداری‌ها باید

اگر در روزهای معمولی یک‌بار زباله‌ها جمع‌آوری

می‌شد، در روزهای شلوغ ممکن است نیاز باشد

دو بار در روز این کار انجام شود.

در نتیجه، در مناطق پرترده، شهرداری‌ها باید

فعالیت‌های جمع‌آوری زباله را افزایش دهند،

نوبت‌های کاری را بیشتر و تعداد سرکنشی‌ها

را بالا ببرند تا شرایط مناسبی برای مسافران و

شهروندان فراهم شود.

نکته مهم دیگر در این زمینه، ارتقای فرهنگ



شهروندی است. شهرداری باید مسئولیت‌پذیر باشد و علاوه بر فراهم کردن زیرساخت‌ها و شرایط لازم، فرهنگ شهروندی را نیز تقویت کند.

■ **از دیگر نکات مهم برای برنامه‌ریزی شهری، به‌ویژه در ایام نوروز، حوزه فرهنگی و گردشگری است. شهرداری‌ها چه برنامه‌هایی برای برگزاری جشن‌های نوروزی و رویداد‌های فرهنگی در سطح شهر باید داشته باشند؟ چقدر در برنامه‌های فرهنگی نوروزی به معرفی هویت‌های فرهنگی و جاذبه‌های گردشگری پرداخته می‌شود؟**

ما کشوری هستیم که مناسبت‌های ملی و مذهبی و همچنین آثار ملی و مذهبی داریم که همه این‌ها با هم آمیخته‌اند و غفلت از هرکدام می‌تواند برای ما پیامدهای منفی داشته باشد.

اگر به صحبت‌های قبلی برگردیم، مبحث مشارکت شاید مهم‌ترین نکته در مسائل شهری باشد. مشارکت به این معناست که شهروندان در همه موضوعات حضور داشته باشند، دخالت و هم‌پای مدیریت شهری کمک کنند؛ بنابراین، در مراسم‌هایی که در عید نوروز یا مناسبت‌های خاص سال برگزار می‌شود، نباید تمام وظایف را بر دوش مدیریت شهری یا نهادهای اداری گذاشت و از مشارکت مردم غافل شد؛ چراکه مردم برای ایجاد حس تعلق باید حضور فعال داشته باشند و این رویدادها با شور و شوق برگزار شوند.

درواقع با برگزاری مسابقات، نمایش‌های تأثیر و مراسم‌هایی که در خیابان‌ها برگزار می‌شود می‌توانیم این مناسبت‌ها را گرمی بداریم و برای مردم مهم جلوه دهیم چراکه مراسم‌های مذهبی و ملی، هر دو بخشی از پیشینه فرهنگی کشور ما هستند. بنابراین شهرداری در این زمینه باید برنامه‌های مدونی داشته باشد تا این مناسبت‌ها را به گردشگران معرفی کند و یا اگر آیین یا مناسبتی فرهنگی وجود دارد که مناطق همجوار آن آگاهی کامل ندارند، آن‌ها را از طریق بروشور، کلیپ، فیلم و تصاویر مختلف، در سطح وسیع معرفی کند.

در این زمینه نکته حائز اهمیت اینکه امروزه یکی از مباحث اساسی برای تأمین هزینه‌های شهرداری، حضور گردشگران است حال آنکه گردشگری شهری در بین ابعاد مختلف گردشگری از جایگاه بالایی برخوردار بوده و می‌بایست این امر مورد توجه قرار گیرد؛ بنابراین اگر مناسبت‌های خاص هر شهر در این ایام بیشتر تبلیغ و شناسنامه‌دار شوند، می‌توانند گردشگران بیشتری را جذب کنند.

در کشورهایی که شاید سابقه فرهنگی غنی نداشته باشند یا تاریخ‌شان چندان پر بار نباشد، روی کوچک‌ترین موضوعات مانور زیادی

اگر تفکر جامعه توجه به اکثریت گروه‌های جامعه است، افراد کم‌توان نیز باید در اولویت توجه قرار گیرند، بی‌شک بسیاری مواقع شاهد مشکلات متعدد معلولان در سطح شهر برای تردد و استفاده از امکانات شهری بوده‌ایم و بسیاری از طراحی‌های سطح شهر بدون توجه به نیازهای این قشر انجام شده است، بنابراین ضروری است که مدیریت شهری بستر فعالیت‌ها و وسایل رفع نیازهای افراد گروه‌های مختلف به‌ویژه معلولان که بخشی از ظرفیت‌های جامعه هستند را در شهر به بهترین وجه فراهم سازد.

در کشور ما نیز طبق ماده دو قانون جامع حمایت از حقوق معلولان، تمام وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظف هستند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل کنند که امکان دسترسی و بهره‌مندی از آن‌ها، برای معلولان همچون افراد عادی فراهم شود.

بتوانند بدون هیچ محدودیتی از آن‌ها بهره‌مند شوند و این رویکرد نه‌تنها حقوق انسانی و اجتماعی افراد دارای معلولیت را رعایت می‌کند، بلکه به یکپارچگی اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی تمام شهروندان کمک می‌کند.

طبق آمار سازمان ملل بیش از یک میلیارد نفر یا حدود ۱۵ درصد جمعیت جهان با نوعی معلولیت زندگی می‌کنند و در ایران نیز بنا به گزارش سازمان بهزیستی کشور دو درصد از جمعیت کل کشور شامل حدود یک میلیون و ۳۰۰ هزار نفر معلول هستند که این افراد نیازمند دریافت خدمات مختلف توان‌بخشی هستند، بنابراین سیستم حمل‌ونقل عمومی شهر دوستدار معلولان باید شامل اتوبوس‌ها، متروها، و تاکسی‌های قابل دسترس برای افراد دارای معلولیت باشد و این وسایل دارای رمپ، آسانسور، و فضای کافی برای ویلچر باشد.

زیرساخت‌های شهری همچون پیاده‌روها، تقاطع‌ها و فضاهای عمومی باید به گونه‌ای طراحی شود که عبور و مرور افراد دارای معلولیت را تسهیل کند.

((شهر زندگی)) شهری دسترس‌پذیر برای تمام شهروندان

قابل فعالیت، با معیارهای استاندارد و مطلوب بسازیم.

اگر بپذیریم که شهر تبلور کالبدی مردمی است که در آن زندگی می‌کنند، پس شهر جسم ما و جامعه‌جان آن است و این موضوع بدیهی است که وقتی که جسم دچار معلولیت باشد، جان نیز

در سردرگمی و آشفته‌حالی به‌سر می‌برد.

بدون شک نبود دسترسی کافی افراد دارای

معلولیت جسمی یا سالمندان به فضاهای

عمومی می‌تواند زندگی روزمره این گروه‌های

آسیب‌پذیر و حتی مراقبان آن‌ها را تحت تأثیر قرار

دهد و به انزواي آن‌ها در منازل منجر شود.

ایجاد شهری که برای تمام اقشار جامعه

ازجمله افراد دارای معلولیت قابل دسترس باشد،

یکی از اهداف اساسی برنامه‌ریزی شهری مدرن

است، از این‌رو شهر دوستدار معلولان یک ضرورت

اجتماعی است که می‌تواند جامعه‌ای عادلانه‌تر و

پایدارتر ایجاد کند.

شهر دوستدار معلولان، شهری است که در آن

تمام زیرساخت‌ها، امکانات و خدمات به‌گونه‌ای

طراحی شده است که افراد دارای معلولیت